

הורדת קבצים מהאינטרנט - מהגמרא למעשה (בעקבות מאמרו של הרב שמואל אריאל)

רשת האינטרנט על שלל אתריה ומגוון תכניה, מספקת אתגרים רבים ליהודי שומר תורה ומצוות, כגון השאלה כיצד לגלוש בבתחה, תוך שמירה קפדנית על כללי ההלכה וגדריה. וזאת למודעי, לא רק שאלות הלכתיות הרשת מעוררת, אלא לדעתי טרם עמדו המחנכים על ההשפעות של 'תרבות החיים' האינטרנטית, של הקלקה, תגובה, זמינות וכו', המשפיעה על חיי כולנו בכמה רבדים ובעיקר על צורת החשיבה של בני הנעורים, ועוד דברים עמי על כך ועוד חזון למועד. במסגרת מאמר זה, ברצוני להתמקד באחד האתגרים הקשים שהתרבות הזו מעוררת, והוא שאלה אולי נדושה, אך חשובה ומעשית עד מאוד - העתקת קבצים ושירים מהרשת למחשב או לדיסק. הדיון ההלכתי בנושא זה עמוק ורחב וכולל הוא דיני תורה ו'דינא דמלכותא', אך במסגרת מאמר זה יתקיים הדיון סביב שיטתו – המקלה ביותר שאני מכיר - של הגאון הרב דוב ליאור.

מאמר זה הוצג בפני הרב ליאור, והוא העיר עליו את הערותיו, ואף שלח מכתב תגובה, שיובא בסופו.

א. פסיקת הרב ליאור

בראשית הדברים אביא את פסיקתו של הרה"ג דוב ליאור, כפי שהופיעה באתר 'שיבה'.

שאלה: האם אני יכולה לצרוב סרט מהאינטרנט? האם יש הבדל אם הסרט עדיין מופיע בקולנוע או כבר עבר לספריות הוידאו?

תשובה: ישנו מושג של 'אבידה ששטפה נהר'. פירוש הדבר הוא, שאדם ירד לרחוק בנהר, הניח את בגדיו מחוץ לנהר, והגלים באו ושטפו את בגדיו. אדם כזה, אפילו אם הוא יצחק כל היום שהוא לא מתיימש מאבידת בגדיו, זה לא יעזור לו, ומי שמוצא את בגדיו זכה בהם. אותו הדבר באינטרנט. כיוון שאין ליוצרי הסרט שליטה על זה, זה אבוד מבחינתם, וזה כבר לא נקרא שיש להם בעלות על זה. לכן מותר לצרוב כל דבר.

שאלה: אני הורדתי מהאינטרנט את הסרט 'אושפיזין' ואז גיליתי שבעלי הסרט לא מרשים לראות אותו. האם מותר לי לראות את הסרט או אסור לי לראות אותו?

תשובה: אנחנו כבר אמרנו שכיוון שכל דבר שמשודר באינטרנט פרוץ לכל אחד ואחד, יש לזה דין של 'אבידה ששטפה נהר', שאפילו אם הבעלים עומד על גדת הנהר וצועק שאינו מתיימש, אין משגיחין בו, ומותר לכל אחד לקחתה.

שאלה: האם כשם שהרב דוב ליאור מתיר הורדת שירים הוא מתיר הורדת משחקים וסרטים? תחנות הרדיו קנו את השירים, אבל הסרטים נפרצו על ידי שודדים...

תשובה: ההיתר הוא היות זה פרוץ לכל ואין אמצעי אכיפה, הדבר דומה לאבידה ששטפה נהר המובא בתלמוד, שאף אם הוא צווח שאינו מתיימש התורה התירה כי אין בידו לזכות

בזה. זה שונה מהדפסת ספרים שיש בזה זכות יוצרים ויש על כך אכיפה. המציאות באינטרנט היא שהכל מופקר ולכן מותר להוריד.

שאלה: ידועה לי עמדת הרב לפיה צריבת דיסקים שנמצאים על האינטרנט מותרת. שאלתי היא האם לא ראוי להחמיר בדבר לגבי יוצרים יהודים מדין ערבות ומדין "ואהבת לרעך כמוך"?

תשובה: מצד מדת חסידות ראוי להחמיר בזה מסיבות אלו, אבל זה מותר מצד עיקר הדין.

ב. עיון בסוגיית 'זוטו של ים'

בפרק אלו מציאות מוזכר נושא זה כמה פעמים בכמה מקורות שונים. נעיין בשני מקורות מרכזיים, ובתום ההשוואה נשאל את עצמנו מהו יסוד ההיתר באבידה ששטפה נהר, או טבעה ב'דרך לא דרך' בים. האם יסוד זה שווה בשני המקורות, או שיש שתי סברות שונות להתיר? וכך נאמר בגמרא (ב"מ כד, א):

וכן היה רבי שמעון בן אלעזר אומר: המציל מן הארי, ומן הדוב, ומן הנמר, ומן הברדלס, ומן זוטו של ים, ומשלוליתו של נהר, המוצא בסרטיא, ופלטיא גדולה, ובכל מקום שהרבים מצויין שם, הרי אלו שלו, מפני שהבעלים מתיאשין מהן.

ולעומת זה נאמר בסוגיא אחרת (ב"מ כז, א):

דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי: מניין לאבידה ששטפה נהר שהיא מותרת? שנאמר: "כן תעשה לכל אבדת אחיך אשר תאבד ממנו ומצאתה" מי שאבודה הימנו, ומצויה אצל כל אדם. יצתה זו שאבודה הימנו, ואינה מצויה אצל כל אדם.

על פניו נראה שיש כאן מחלוקת ביסוד ההיתר של אבדה ששטפה נהר. לשיטת ר' שמעון בן אלעזר ההיתר נובע מייאוש הבעלים מול איתני הטבע, ולכן הדין קיים בנהר, בארי, בדוב ואפילו ברשות הרבים, שכן בהם האדם מתייאש בגלל המורכבות של השגת החפץ חזרה. לעומת זאת, לשיטת רשב"י ההיתר אינו נובע מייאוש הבעלים אלא הוא מעין גזרת הכתוב "אשר תאבד ממנו", שפירושו על פי הפשט שדיני השבת אבדה חלים¹ רק כאשר יש מאבד שהאבדה אבדה ממנו, מה שאין כן בנהר שעלה ושטף, שהחפץ אבוד מכול העולם ולא רק ממנו.²

הנפקא מינות הן ברורות ומשמעותיות ביותר. למשל: מה יהיה אם נשמע את בעל החפץ שהוא טוען בתוקף שאינו מתייאש? אם סיבת ההיתר היא ייאוש, הרי אינו מתייאש. אם זה גזרת הכתוב, 'אין עצה נגד ה'". או מה יהיה במקרה ויש צוללנים שיכולים לחפש³? אם ההיתר הוא ייאוש יכול להיות שלמרות הצוללנים הוא יתייאש. אך אם הדיוק הוא מהמילה "ממנו", במקרה כזה שיש צוללנים זה אכן נכלל בגדרי אבדה האבודה רק ממנו.

מתוך עיון בסוגיות האחרות בגמרא לא ניתן להכריע כמי מהצדדים, וזאת מפני שכל סוגיה יכולה להתבאר כאחד משני הצדדים. למשל (ב"מ כד, א):

¹ חלות שם אבדה מצריך שתהיה אבודה "ממנו".

² **הערת מ"ר אבי הרב נחום נריה שליט"א:** כאן נשללה השליטה האנושית מהחפץ.

תשובת הכותב: אכן זו ההגדרה!

³ **הערת מ"ר אבי הרב נחום נריה שליט"א:** לא ברור. יתכן שהא חי באשליה. עי' ראייה מהגמ' לקמן בשוקא דגלדאי, ובדבריך שם.

ההוא גברא דאשכח ארבעה זוזי דציירי בסדינא, ושדו בנהר בירן. אתא לקמיה דרב יהודה, אמר ליה: זיל אכריז! והא זוטו של ים הוא? שאני נהר בירן כיון דמתקיל לא מיאש. והא רובא כנענים נינהו? שמע מינה אין הלכה כרבי שמעון בן אלעזר אפילו ברוב כנענים? שאני נהר בירן דישראל סכרו ליה, וישראל כרו ליה, כיון דישראל סכרו ליה, אימור מישראל נפל, וכיון דישראל כרו ליה, לא מייאש.

לכאורה המציאות בנהר בירן היא כשל צוללנים המחפשים במים, כי יש מכמורות, והגמרא אומרת בפירוש שהאדם אינו מתייאש. על פניו נראה שעיקר הטעם לאסור או להתיר הוא שאלת הייאוש של בעל החפץ. אך מאידך ניתן לטעון שעיקר ההיתר ב'זוטו של ים' הוא שהחפץ אבוד **ממנו**, אלא שכאן יש דין מיוחד, שכיוון שיש מכמורות ומכשולות בנהר, אין זה אבוד **ממנו** ולכן יש דיון בגמרא על שאלת הייאוש.

נביט בעוד סוגיה (ב"מ שם):

רבא הוה שקיל ואזיל בתריה דרב נחמן בשוקא דגלדאי, ואמרי לה בשוקא דרבנן, אמר ליה: מצא כאן ארנקי מהו? אמר ליה: הרי אלו שלו. בא ישראל ונתן בה סימן מהו? אמר ליה: הרי אלו שלו. והלא עומד וצווח? נעשה כצווח על ביתו שנפל ועל ספינתו שטבעה בים.

כאן לכאורה המקרה ההפוך. האדם בא וטוען שלא התייאש, והוא גם נותן סימן. למרות הכול פסק רב נחמן ש"הרי אלו שלו". אם סיבת ההיתר היא גזרת הכתוב ניחא, אך אם סיבת ההיתר היא ייאוש הבעלים, הרי כאן מוכח שהבעלים לא התייאש?! ניתן לענות שהעובדה שהוא צועק איננה הוכחה על אי ייאוש באמת, כי 'בטלה דעתו אצל כל אדם', שהרי רשות הרבים איננה מקום השבה.

אם כן מסוגיות הגמרא לא ניתן להכריע בשאלות מהי סיבת הפטור ואם יש מחלוקת תנאים בדבר.

ג. מחלוקת הראשונים

גישת הרשב"א (ב"מ כד, א ד"ה מפני) מאוד נחרצת וברורה:

מפני שהבעלים מתיאשים מהם. יש מפרשים דלא קאי אזוטו של ים ושלוליתו של נהר, דהנך אפילו לא נתיאשו נמי רחמנא אפקריה כדאמר לעיל (כא, ב). אלא אהנך אחריני קאי. ולי נראה דאין צורך, דטעמא נמי דאפקריה רחמנא משום דבעלים מתיאשים מהם לעולם משום דאבודה ממנו ומכל אדם, ומתוך שהוצרך לפרש טעם יאוש באותן אחרים כלליה נמי בזוטו של ים דבדידיה נמי שייך בעיקרא דמילתא.

דבריו ברור מיללו: אין כאן מחלוקת, אלא שני התנאים סובבים סביב אותו טעם – טעמא דקרא – שבמקרה כזה האדם **מתייאש**, וזהו יסוד ההיתר – ייאוש הבעלים. ממילא התורה באמרה "ממנו", מבארת למה האדם מתייאש כשאבדתו נשטפה בנהר: כי זה אבוד לגמרי ולא רק ממנו⁴.

וכן אותו עיקרון מופעל באריה, דוב, או רשות הרבים.

אך מצינו לעומתו את שיטת תוספות הרא"ש (ב"מ שם, ד"ה מפני):

⁴ עי' רשב"א דף כב, א: "ואם כן לדידיה היכא ניחא והא זוטו של ים ושלוליתו של נהר היא **דכולי עלמא אפילו שלא מדעת הוי יאוש, דרחמנא אפקריה**".

מפני שמתאישים מהם - משום סרטיא ופלטיא נקטיה דאי משום אחריני תיפוק ליה דאבודה ממנו ומכל אדם⁵.

לשיטתו יש שני דינים שונים: דין אחד - ב'זוטו של ים', ושם סיבת ההיתר היא הלימוד מן המילה 'ממנו'. ודין שני - באבדה שהתנאים הגיאוגרפיים (רשות הרבים) או הפיסיים (נמר או דוב) גורמים לאדם להתיימש, ויאוש הבעלים הוא סיבת ההיתר. ויש לברר במה נחלקו הרא"ש והרשב"א⁶.

גם ברמב"ם (הל' גזלה ואבדה ו, ב) מצאנו מחלוקת בדבר בין הרמב"ם לראב"ד. הרמב"ם כותב: לפיכך המציל מן הנהר ומזוטו של ים ומשלוליתו של נהר ומן הגייס ומן הדליקה ומן הארי ומן הדוב ומן הנמר ומן הברדלס, אם ידע בודאי שנתיאשו הבעלים הרי אלו שלו ואם לא ידע יחזיר.

ועל כך באה השגת הראב"ד:

לפיכך המציל מן הנהר וכו' אם ידע ודאי שנתיאשו וכו'. א"א אלו דברי תימה הם.

ואילו בהמשך (הל' גזלה ואבדה יא, י) כותב הרמב"ם:

המוצא אבידה בזוטו של ים ובשלוליתו של נהר שאינו פוסק אף על פי שיש בה סימן הרי זו של מוצאה שנאמר: "אשר תאבד ממנו ומצאתה", מי שאבודה ממנו ומצויה אצל כל אדם יצאת זו שאבודה ממנו ומכל אדם שזה ודאי נתיאש ממנה.

הראשונים כבר עמדו על סתירה זו בדבריו, וזו לשון המאירי (ב"מ כב, א ד"ה):

וגדולי המחברים כתבו כדברינו בהלכות אבדה. אבל בהלכות גזלה כתבו שהמציל מזוטו של ים ושלוליתו של נהר צריך יאוש ולא הבנתי דבריהם.

נראה לי לומר ברור שזו מחלוקתם. לדעת הראב"ד, הרא"ש ודעמייהו ההיתר ב'זוטו של ים' הוא גזרת הכתוב, וממילא אין צריך לשמוע את הבעלים מתייאשים, שהרי ודאי אבודה היא ממנו ואם לאו בטלה דעתו אצל כל אדם, והיתר זה הוא מוחלט. לעומת זאת לרמב"ם, הרשב"א ודעמייהו ההיתר הוא ייאוש הבעלים בפועל, ולכן כל עוד לא שמעת שהוא התיימש אסור לקחתה. אבל ב'זוטו של ים' או אירועים כדומה לזה ניתן להניח שוודאי נתיאשו הבעלים. יש לדקדק בלשון הרמב"ם שבהלכה ב בפרק ו דן על המציל, ומשמע שיש אפשרות להציל, בעוד בפרק יא הלכה ו מדבר הרמב"ם על ה"מוצא אבידה". ועיין בהמשך ביתר ביאור לגבי הדיון ביכולת להציל.

בעל הלחם משנה (הל' גזילה ואבידה יא, ט-י) שואל על שיטת הרא"ש והטור מהדין הבא המופיע בטור (ח"מ סי' רנט):

אבל עוף שחטף בשר והשליכו למקום אחר אפילו אם רובן ישראל הוא של מוצאו שודאי נתיימשו בעליו.

לשיטת הרמב"ם אתי שפיר, שהרי אותו טעם הוא בעוף שנטל בשר וב'זוטו של ים', ייאוש הבעלים מול איתני הטבע. אבל לשיטת הרא"ש והטור, הטעם ב'זוטו של ים' הוא מדין "ממנו",

⁵ וכן הוא בפסקי הרא"ש, ב"מ פרק ב סי' ו.

⁶ דעה נוספת מובאת בשיטה מקובצת, ב"מ כד, א: "אי נמי יש לומר דלאו אזוטו של ים ושלוליתו ממש אלא ביכולין להציל על ידי הדחק ואינן רודפין ומצילין וכדלעיל. או אי נמי שהציל קודם בואם בסמוך והבעלים רואים ואינם מרדפים דכיון דברי היזקא מההיא שעתא מייאש אבל מדאורייתא לא שריא אלא לאחר ששטף ונשלל. וצריך עיון. שיטה". דעה זו נוטה לדברי הרשב"א.

ובכל שאר המקרים צריך ייאוש בעלים. אם כן כיצד זה מתיר הטור בפשטות לקחת בשר שנטלו עוף? 'מי יימא דנתייאש'?

גם את קושיית בעל הלחם משנה ניתן לתרץ. אמנם היה מעקב אחר העוף מרגע לקיחת הבשר ועד להשלכתו⁷, אך אין ספק שכאשר העוף לקח את הבשר, כל בר דעת התייאש, וממילא ניתן להניח שאכן הוא התייאש, ואם טוען הוא שלא התייאש, בטלה דעתו אצל כל אדם⁸.

לכולי עלמא במציאות שבה ודאי יש ייאוש, אין מחלוקת ש'בטלה דעתו', או היא אבודה לא רק "ממנו" ומותר למוצא לקחתה. המחלוקת בראשונים תהיה למשל במקרי ביניים שבהם ניתן להציל או במקרה שבו אין המציאות ברורה דיה שוודאי החפץ ילך לאבוד.

ד. בעלים מרדפים אחריה

מה קורה כאשר בעל האבדה איננו מתייאש, אלא רודף אחרי אבדתו בכוונה להשיגה ולהשיבה אליו?

הגמרא (ב"מ כב, א) דנה בזה, וכה דבריה:

תא שמע: שטף נהר קוריו עציו ואבניו ונתנו בתוך שדה חבירו הרי אלו שלו מפני שנתיאשו הבעלים. טעמא דנתיאשו הבעלים, הא סתמא לא! הכא במאי עסקינן: כשיכול להציל. אי הכי אימא סיפא: אם היו הבעלים מרדפין אחריהם חייב להחזיר. אי ביכולין להציל, מאי אריא מרדפין, אפילו אין מרדפין נמי? הכא במאי עסקינן: ביכולין להציל על ידי הדחק, מרדפין לא אייאוש, אין מרדפין אייאושי מיאש.

עולה מדברי הגמרא שישנה מציאות של 'זוטו של ים' שניתן להציל ממנו, ובמקרה כזה אנו לא נטען באופן מוחלט שהאדם התייאש. גם בכגון דא ניתן וצריך לבאר בשני פנים: האחד - העובדה שניתן להציל את החפץ גורמת לכך שהבעלים לא התייאשו, השני - כיוון שניתן להציל נחשבת האבדה אבודה "ממנו" כי היא אבודה רק ממנו ולא מכל אדם.

בראשונים ובאחרונים ישנם דיונים רבים להסביר את ה'היכי תמצוי' שיכול להציל מ'זוטו של ים'. יש המחלקים בין סוגי הצפה, ויש המעמידים בנהר שיש בו עקולי ופשוורי⁹. אך לא נוכל להתעלם במסגרת זו מההקשר של הסוגיא שם לגבי 'ייאוש שלא מדעת'. רש"י בביאורו לגמרא שם (ד"ה הרי אלו) קובע שבמקרה כזה של 'זוטו של ים' ישנה דעת כי: דכל שטיפת נהר כקורות עצים ואבנים, הבעלים ידעו בה מיד, דיש לה קול.

על פי שיטתו, אם מדובר בדבר דלית ליה קלא, ואילו היה יוצא קול, יכול היה הבעלים להציל את החפץ, אין העובדה שהנהר שטף מתירה, כי הוי 'ייאוש שלא מדעת' וקיי"ל שלא הווי ייאוש. ולכאורה זה הרי ממש המצב באינטרנט! הרי אין האדם יודע שמישהו הולך לפרוץ את התוכנה או את הסרט שעשה ולהפיצו בניגוד לדעתו באינטרנט. וכאשר הגנב מפיץ את זה באינטרנט לית ליה קלא¹⁰, וממילא לא שייך לטעון שהבעלים התייאשו¹¹.

⁷ אחרת זה 'בשר שנתעלם מהעין', שבו קיימת בעיית כשרות.

⁸ הערת מו"ר אבי, הרב נחום נריה שליט"א: זו אשליה עצמית!

⁹ עי' שם תוס' ד"ה שטף; רמב"ן ורשב"א שם; תוס' הרא"ש; פנ"י, ועוד.

¹⁰ ההסתוות היא כל כך עמוקה, שאף למטרה קשה לחשוף מי הפיץ ודרך איזה אתר וספק.

¹¹ סיכום הדעות ביחס לייאוש נמצא בהגהות הגר"א שם בחו"מ ס"ק יט (וכן בהגהות הגר"א על הרמב"ם שם).

ה. פסיקת ההלכה בשולחן ערוך

נפסק בשולחן ערוך (ח"מ רנט, ז):

המציל מהארי והדוב וזוטו של ים (פי' לשון ים החוזר לאחוריו עשרה או ט"ו פרסאות ושוטף כל מה שמוצא בדרך חזרתו וכן עושה בכל יום) ושלוליתו של נהר (פי' כשהנהר גדל ויוצא על גדותיו ופושט, רש"י), הרי אלו שלו אפילו הבעל עומד וצווח. הג"ה: מכל מקום טוב וישר להחזיר, כמו שנתבאר סעיף ה. ואף על גב דמדינא אין חייבין להחזיר באבידות אלו, אם גזר המלך או בית דין חייב להחזיר מכח דינא דמלכותא או הפקר בית דין הפקר. ולכן פסקו ז"ל בספינה שטבעה בים, שגזר המושל גם הקהלות שכל מי שקונה מן העובדי כוכבים שהוציאו מן האבידה היא שיחזיר לבעליו, שצריכין להשיב, ואין לו מן הבעלים אלא מה שנתן. ואם יש מכשולות בנהר שעל ידי כן דבר הצף בו עומד שם, אם הוא דבר שיש בו סימן מסתמא לא הוי יאוש.

הג"ה: ואם הוא דבר שאין בו סימן, אם הבעלים יכולים להציל והן רודפין אחר האבידה, או שאינו שם, שאילו היו שם אפשר שהיו מצילין, לא זכה בהן המוצא (טור). אבל אם הוא דבר שאינו יכול להציל מיד, והוא עומד ואינו רודף אחריו, ודאי מייאש. וסתמא (לא) הוי יאוש...

ברור שהשולחן ערוך לא קיבל את הגישה הטוענת שיש צורך בייאוש, אלא פסק בפשטות ש'הרי אלו שלו', ואפילו הבעלים עומד וצווח. נראה ממנו שהבין שיש כאן מוחלטות של אבודה "ממנו"¹². אך הרמ"א מעיר מספר נקודות:

1. למרות עיקר הדין, 'טוב וישר' להחזיר¹³.
 2. אם יש 'דינא דמלכותא' להחזיר או שיש 'הפקר בית דין' - צריך להחזיר.
 3. אם מדובר במציאות שהיה יכול להציל לו ידע על כך - לא זכה בהן המוצא.
- ניתן להבין את דברי הרמ"א בשני אופנים: אפשרות אחת - לטעון שהרמ"א חולק בהבנת הסוגיא, ומצריך ייאוש¹⁴, וממילא אם אין ייאוש, בגלל דינא דמלכותא דינא, הפקר בית דין, מכשולות או בעלים רודפים, וניתן להציל, אין זה ייאוש ולכן צריך להחזיר. אפשרות שנייה - אין מחלוקת בין הרמ"א לשולחן ערוך בהבנת הסוגיא, אלא שהרמ"א מחדש שיש לכפות להשיב כאשר זה דינא דמלכותא דינא או הפקר בית דין¹⁵.

ו. סיכום

לעניות דעתי קשה להסתמך על סוגיית 'זוטו של ים' להתיר העתקת קבצים או תוכנות מהאינטרנט וזאת מכמה טעמים:

¹² כרא"ש, ראב"ד ודעמייהו.

¹³ "ועשית הישר והטוב" מהווה חיוב כללי בכל דור וזמן כפי שמתבאר היטב הרמב"ן עה"ת. כך גם דנתי עם בן דודי הרב אריאל בר אלי שליט"א, דיין בבית דין לדיני ממונות בשדרות. והודה לדעתי שמצוות "ועשית הישר והטוב" מחייבת אותנו חיוב ממשי, לא פחות מזוטו של ים! ולכן יש מקום להחמיר בזה.

¹⁴ כשיטת הרמב"ם, הרשב"א ועוד.

¹⁵ ועי' שם בקצות החושן שהאריך לדון ולבאר שזה הדין לפי התורה: להחזיר לפני משורת הדין.

1. אין ספק שאילו היוצר או המתכנת היו יודעים שמאן דהו יעלה את עמלם לרשת האינטרנט היו מונעים זאת ממנו, ויש להם לצורך זה דרכים חוקיות בחוק הכללי החילוני. ממילא גם אם הווי ייאוש, זה 'יאווש שלא מדעת'.
2. דינא דמלכותא אוסר על הפצה והעתקה של תוכנות וקבצים, וממילא לדעת הרמ"א ודאי אסור.
3. המשטרה היום מנסה לאכוף את שמירת החוק בתחומים אלו. מדינת ישראל ממוקמת נמוך מאוד ברשימת המדינות המקפידות על זכויות יוצרים, ולכן שוטרים אינם פחותים מצוללנים או ממכשולות בנהר. לכן גם לדעת השולחן ערוך זה אינו אבוד לגמרי, אלא אבוד ממנו בשלב זה.
4. גם הרה"ג דב ליאור דורש **ממדת חסידות** שלא לעשות כן¹⁶.

ז. תשובת הרב ליאור

על דברים אלו השיב לי הרה"ג דוב ליאור שליט"א:

יישר כוחך על בירור הסוגיא ממקורה בתלמוד ובהסברת שיטות הראשונים בזה. הסיכום שלך היה שאין להעתיק מכמה סיבות, ונברר אותן אחת אחת. א. זה אמנם נכון שהמתכנת או היוצר אינו יכול לדעת אם גנבו ממנו ושידדו, ורצית לומר שיש כאן ייאוש שלא מדעת. הנה אתה עצמך כתבת שלהלכה אנו נוקטים שיסוד ההיתר של אבידה ששטפה נהר זה היתר של התורה ואיננו זקוקים לייאוש של הבעלים¹⁷. ב. דינא דמלכותא אוסר הפצה והעתקה של תוכנות. אילו דין דמלכותא היה לו יכולת האכיפה באמצעות כוחות המשטרה, אזי ודאי שלא היינו אומרים שזו אבידה ששטפה נהר. אבל לפי הידוע היום כמעט ואין יכולת לעקוב ולבדוק מי העתיק מהאינטרנט. ואם המציאות תשתנה ויוכלו לתפוס את המעתיק, אזי ודאי שלא נאמר שזה אבוד. אבל נכון להיום, שקשה מאוד לעקוב אחריהם ואין אפשרות אכיפה, לא נראה שייך לומר דינא דמלכותא על מה שאין עליו שליטה. גם דוד המלך, בזמן שברח, לא היה לו דין מלך בששה החדשים הללו, עי' ירושלמי הוריות פ"ג. אבל אני מודה שמצד מידת חסידות אין ראוי להעתיק לצורך הפצה ומכירה ממה שהעתיק, אבל לעצמו בלבד לא נראה שיש להחמיר.

¹⁶ הערת מ"ר אבי, הרב נחום נריה שליט"א: להפצת הדיסקים, אך לא לשימוש.

¹⁷ **תגובת הכותב:** זה רק לדעת השו"ע. ואולי גם הוא יודה בכגון דא דהווי ייאוש שלא מדעת, כי אילו היה יודע היה יכול להצילם. אולם לדעת הרמ"א **חייבים** להחמיר.